

Ekolojik Sanayi Politikası

Almanya'da Sosyal Demokrasi için
Stratejik bir Yaklaşım

BENJAMIN MIKFELD
Ekim 2011

- Almanya'da Sosyal Demokrasi, «ekolojik sanayi politikası» kavramı ile sanayileşmiş bir ülkenin iktisadi ve sosyal çıkarlarını çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik ile uzlaştıracak bir yol ortaya koydu. Bu kavram, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) ekoloji ve enerji politikası alanında verdiği onyıllar süren çabanın ürünüdür.
- «Ekolojik sanayi politikası» kavramı, «yeşil piyasaların» ciddi bir büyüme potansiyeli gösterdiğini savunur. Bu piyasalar gelecekteki istihdamın önemli bir kaynağı olacak ve ekonomilerin uluslararası rekabet edebilirliğini belirleyecektir. Sosyal Demokrasi, sanayi ve sendikalarla kurduğu yakın diyalog ile siyasi iradesini ortaya koymak ve sınıai geleceği şekillendirecek yetkinliğe sahip olduğunu göstermek durumundadır.
- Devlet sanayinin ekolojik olarak yeniden yapılanmasını şekillendirecek ve hızlandıracak pek çok farklı araca sahiptir. Bu araçlar ekolojik inovasyon için stratejik öncü piyasalar geliştirilmesini doğrudan amaçlar.
- Ekolojik dönüşüm kamusal sosyal sorumluluk bilinciyle yönlendirilmelidir. İstihdam kaybının olduğu yerlerde alternatifler oluşturulmalıdır. Ekolojik dönüşüm hakkında toplumsal oyaşya ulaşmak için anahtar koşul, kaynak verimliliğinin artışından kaynaklanan nemâların adaetli bir şekilde bölüşümüdür.

İÇİNDEKİLER

Ekolojik Sanayi Politikası nedir?	3
Almanya Sosyal Demokrat Partisi içindeki amaç ve hedeflere dair tartışma ve gelişmeler	5
Ekolojik ve İktisadi Modernizasyonun Kombinasyonu	7
New Deal? Sosyal Demokrasi için stratejik perspektifler	8

Geçtiğimiz on yıllarda ekolojik hedefler Almanya'da ciddi bir destek kazanmaya başladı. Sadece çevrecilerin bu amaçlara angaje olduğu zamanlar artık geride kaldı: yükselen eko-sektör, çevrecilik ile iktisadi çıkarları birleştirdi. Son yıllarda Alman Sosyal Demokratlar bu gelişime önemli katkıda bulundular. 1986'dan beri parti, nükleer enerji kullanımından vazgeçilmesine ve alternatif enerji üretim formlarının desteklenmesine dair verdiği sözlerin arkasında durdu.

Bunun dışında SPD, 21. Yüzyılın ortalarına doğru gerçekleştirilmek üzere bazı iddialı amaçlar formüle etti:

- En geç 2050 yılında Almanya'daki enerji ihtiyacı tamamen yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanacak.
- 1990 ile karşılaştırıldığında 2050 yılında, karbondioksit salınımları % 95 oranında azaltılmış olacak.

Bu amaçlar, Almanya'yı dünyadaki enerji ve hammadde kullanımında en verimli ülke haline getirmek vizyonu ile ilişkilidir. Bu ise hem hammadde masraflarının azaltılması, hem de uluslararası rekabet içerisinde teknolojik ilerlemenin devam etmesi ve korunması amaçlarına hizmet edecektir.

Ekolojik Sanayi Politikası nedir?

Geçen on yılın ortalarından beri «ekolojik sanayi politikası» kavramı SPD için sürdürülebilirlik amaçlı bir iktisadi politika anlamına gelmektedir. Bu politika 2006 yılında o dönemin Çevre Bakanı Sigmar Gabriel (şu anda SPD Genel Başkanı) ve müsteşarı Matthias Machnig (şu anda Thüringen Eyaleti Ekonomi Bakanı) tarafından şekillendirilmiştir.

Bu politikanın ilk unsurları, 1998'deki Yeşil-Kırmızı koalisyonunun ilk günlerinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu ilk adımlar bir çevre vergisi reformu, (şu anda hükümette olan muhafazakâr parti tarafından önce terkedilip, sonra tekrar gündeme getirilen) nükleer enerjiden çıkışa dair uzlaşma ve yenilenebilir kaynaklardan elektrik sağlanmasını teşvik eden «Yenilenebilir Enerjiler Yasası»ndan oluşmuş ve uluslararası ölçekte öykünülen bir örnek teşkil etmiştir. Fakat Yeşil-Kırmızı koalisyonunun 2005'te sona ermesi ve SPD'nin Federal Çevre Bakanlığı görevini üstlendiği CDU, CSU ve SPD arasında kurulmuş "Büyük Koalisyon"dan sonra,

«ekolojik sanayi politikası» kavramsal bir çerçeve edildi ve bir «siyasi marka» halini aldı.

Bu kavram şimdiye kadar çeliştiği farzedilen iki şeyi yan yana getiriyor: çevre ve sanayi. İşte bu yüzden ekolojik sanayi politikası sadece çevre dostu ürünleri teşvik eden bir sanayi politikası değildir. Tam tersine ekolojik sürdürülebilirlik, gelecekteki üretimin tüm veçhelerini kapsayan sistemik bir görev olarak anlaşılıyor. Buna göre, tüm sinai üretim sistemi kaynak verimliliği ve çevre dostu olma kriterlerine göre yenilenmeli.

Yakın geçmişteki iki gelişme bu yaklaşımın derinleştirilmesini sağladı. Birincisi, iklim değişikliği konferansları ve 2006 Stern Raporu ile ivmelenen «Çevre Sorunu» çağımızın en önemli siyasi konularından biri haline geldi. Diğer partilerle rekabet içerisinde (bunların içinde gittikçe güçlenen Yeşiller Partisi önemli bir yer tutmakta) SPD bu soruna özgül bir sosyal demokrat cevap verebildi. İkinci olarak aslen sanayi ürünlerinin ihracatına dayalı bir ülke olan Almanya, öngörülebilir küresel iktisadi gelişmelere iktisadi ve çevresel olarak uygun bir sanayi izlemi çizmek konusunda ciddi bir meydan okuma ile karşılaştı. Bu öngörülebilir küresel iktisadi gelişmelerinin en belirleyicisi, BRIC ülkelerindeki (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) nüfus artışı, iktisadi büyüme ve artan enerji talebi konusundaki dönüşümlerin küresel hammadde rekabeti, küresel ısınma ve doğal kaynaklar üzerinde artan baskı olarak kendini göstermesidir.

Ekolojik sanayi politikası kavramı, Federal Çevre Bakanlığı'nın iki yazılı çalışması (memorandum) aracılığıyla teknik ve kamusal tartışmaya açıldı. 2006 yılındaki çalışma¹ ile temel ilkeler tanımlanırken, 2008 yılındakiyle de ekolojik sanayi politikasının araçları detaylandırılıyordu.²

Stratejik olarak kavramın amacı, sosyal ve ekolojik bir New Deal'i çerçevelendirmek. Zira fordist «ikinci sanayi devrimi»nden sonra, çevre ve kaynak verimliliğini artırmaya yönelik «üçüncü bir sanayi devrimi» olduğu iddia edilmekte. Burada amaç bir taşla iki kuş vurmak: Öncelikle yeni ürünler ve piyasalar sayesinde uluslararası rekabet içerisinde Almanya'nın bir üretim havzası olma niteliğini korumak ve istih-

1. Federal Çevre Bakanlığı (2006): Ekolojik Sanayi Politika - Ekonomi, Çevre ve İstihdam «New Deal»i için Momerandum, http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/memorandum_oeol_industriepolitik_eng.pdf

2. Federal Çevre Bakanlığı (2008): İnovasyon, Büyüme ve İstihdam için Sürdürülebilir Politika; http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/oeip_themenpapier.pdf

damı stabil tutmak ve/veya yeni istihdam yaratmak. İkincisi ise bu vesileyle yüzleşilen çevresel sorunlar sayesinde kaynak verimliliğini artırırken, gelir dağılımının kapsamını genişletmek. Bu bağlamda getirilen öneri Almanya ve Avrupa'nın çevre teknolojileri ve bunların uygulanmasına dair bir «iktisadi uzmanlaşma stratejisi» geliştirmesidir.

Ekolojik sanayi politikasının kavramsal temeli, inovasyon teorisi içerisinde geliştirilmiş olan «öncü piyasalar» nosyonudur. Bu yaklaşıma göre yeni teknolojiler alanında uluslararası rekabet içerisinde kazanılan avantajlar, yurtiçi piyasalardaki iddialı inovasyon sistemlerine dayanır. Bu sistemler ise yalnızca araştırma değil, buna ek olarak herşeyden önce vasıflı ve deneyimli uzmanlar, talepkâr ve bilinçli tüketiciler, kooperatif ağları, altyapı ve devlet teşvikleriyle vücuda getirilebilir. Hükümet tarafından ivmelenmiş öncü talep yeni teknolojilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu konuda Yenilenebilir Enerji Yasası'nın güneş ve rüzgar enerjisi üretimine verdiği ivme örnek gösterilebilir.

Yeşil piyasaların ciddi bir büyüme potansiyeline sahip olduğu, piyasa analizleri ile kanıtlanmıştır: 2005 senesinde küresel yeşil piyasaların toplam değeri 1.000 milyar Avro iken, 2020'de bu rakam neredeyse ikiye katlanacak. Almanya'nın çevre teknolojileri içerisindeki payı ise yüzde 4'ten (2005) yüzde 16'ya (2030) tırmanacak.

Bunun dışında, sektörel piyasa analizleri önemli müstakbel «yeşil piyasaları» teşhis etmeye yardımcı olurken, bir üretim havzası olarak Almanya için SWOT (Güçlü Yanlar, Zayıf Yanlar, İmkânlar, Tehditler – GZİT) analizi tamamlandı. Burada söz konusu olan piyasalar, enerji üretimi ve termik santral teknolojileri, enerji verimliliği teknolojileri, yeniden dönüşüm ve atık yönetimi teknolojileri, çevre mühendisliği / sistem mühendisliği, biyoteknoloji, nanoteknoloji, ekodizayn ve biyoplastik / biyofinerilerdir.

Çevreye uyumlu sanayi politikaları için önergede, bu sektörlerde büyüme potansiyelini artırmak için sekiz kılavuz ilke formüle edilmişti. Bunların ana unsurları şunlardı:

- Devlet stratejik alan ve öncü piyasalara odaklanarak, sanayi politikasında öncü bir rol oynamalı.
- Belirli amaç ve vizyonlara yönelik teknolojik gelişmenin yönlendirmesi için röper noktalarının formüle edilmesi.

- İnovasyonu teşvik etmek için akılcı bir düzenleme çerçevesinin geliştirilmesi. İhracat potansiyelinin maksimize edilmesi.
- Özellikle hükümet tedarik politikaları ve piyasa lansman programları aracılığıyla, inovatif teknolojilerin piyasaya girmesinin hızlandırılması.
- Şirketlerin inovasyon finansman yapısının iyileştirilmesi.
- Piyasa yönelimini ve oydaşı sağlamak için «yol gösterici» teknolojik projelerin desteklenmesi.
- Federal Hükümet içi («endüstri kabinesi» içerisinde birim işbirliği dahil) yeni kurumsal diyalog yapılarının kurulması.

Bu kılavuz ilkeler 2008'de yayınlanan ikinci bir belgede detaylandırıldı ve Federal Hükümete yönelik somut araç ve politika önerileri ile desteklendi. Her iki belge de uzun bir temel teknik araştırma süreci sonunda ortaya çıktı, bilimsel nitelikteydiler, iktisadi istişare mekanizmalarından geçmişlerdi ve iş dünyası, sendikalar ve çevre hareketinden paydaşlarla diyaloglar ve konferanslar vesilesi ile paylaşılmışlardı.

Amaç, sektörlerin hem arz hem de talep ayağını göz önünde bulunduran akılcı bir politika araçları kombinasyonu geliştirmektir. Fikir önceden tekil teknolojik çözümler veya ürünleri tanımlamak değil, sürekli bir «en iyi çözümler» akışı için genel olarak piyasa gelişimini desteklemektir. Bu kombinasyon geleneksel çevre politikaları araçlarını da içeriyordu:

- düzenleyici yasalar (otomobiller için egzoz gazı emisyonu sınırının düşürülmesi, elektrik tüketimini denetlemek için akıllı ölçüm sistemi tesisatı mecburiyeti koyulması).
- mali tedbirler (mesela, çevreye zarar veren sahalarla yapılan sübvansiyonların azaltılması, vergi afları için çevre etkilerine göre farklılaştırılmış düzenlemeler, nükleer enerjinin vergilendirilmesi).

Bundan başka bu araçlar diğer iktisadi ve yapısal siyasi düzenleme mekanizmaları ile birleştirilebilir. Bu şekilde birden çok amaca ulaşılabilir:

- Çevre yatırımları (örneğin yeni girişimcilerin bir Yeşil Teknoloji Fonu'ndan faydalandırılması).
- Piyasaya yeni ürünlerin sürülmesi (örneğin, yenilenebilir kaynaklarla elektrik üretenler için uygun faizlerle kredilerin temini veya «geri dönüş tazmini» garantisi).

- Röper noktaları uygulaması (örneğin, tedarikçilerin ürünlerine belli bir süre içinde lisans almak için yerine getirmek zorunda oldukları standartların, «zirve ürün» yaklaşımına göre seçilmiş en verimli ürüne göre belirlenmesi).

Bu yaklaşım için oydaşı sağlamak için anahtar unsur önemli paydaşlarla kurulan diyalog oldu. Alman Sanayi Federasyonu (BDI) ve son dönemlerde önemli bir iç tartışma olan «iş ve çevre uyumu» soursalı ile yüzleşen sanayi işkolundaki sendikalarla Almanya'nın bir endüstri havzası olarak gelecekteki rolü tartışıldı. Metal işçileri sendikası IG Metall, bir açıklamasında Federal Çevre Bakanlığı'nın geliştirdiği bu yaklaşıma onay verdi ve bunun hem sanayi altyapısına sahip çıkılması, hem de şimdiye kadar uluslararası arenadaki rekabette belirleyici olduğu öne sürülerek orantısız bir şekilde iktisadi politika belirleyicisi olarak öne çıkarılan işçi ücretleri argümanından geri adım atılması anlamına geldiğini ifade etti. Bunun yanında ekolojik gelişmenin, özellikle yaşam ve iş kalitesi alanında sosyal gelişme ile ilişkisinin daha sıkı bir şekilde kurulmasına dair çağrı yapıldı.

Ekolojik sanayi politikasının yalnızca yenilenebilir enerji alanındaki başarısı bile, hem çevresel hem de iktisadi olarak etkileyicidir. 2000 ile 2010 arasında Almanya'daki yenilenebilir enerji üretimi yüzde 6,4'ten yüzde 17'ye yükselmiştir. 2004 ile 2010 arasında bu sektördeki istihdam 160.000'den 367.000'e çıkmıştır. Çevre Bakanlığına göre bu istihdam artışının 262.000'i ise salt Yenilenebilir Enerji Yasası'nın etkisine borçludur.

Almanya Sosyal Demokrat Partisi içindeki amaç ve hedeflere dair tartışma ve gelişmeler

SPD; ekolojik sanayi politikası kavramı ile bir sanayi devleti olarak Almanya'yı gelecekte bekleyen çevre tehditleri tartışmasına eklenerek, sürdürülebilir bir istihdam yaratmaya, yaşam standardını yükseltmeye dair sürdürülen tartışma izleklerine kavramsal bir zemin sundu. Her ne kadar parti programları bir partinin hükümete katıldıktan sonra uygulayacağı politikalara dair garantili bir rehber sunmasalar da, ekolojik sanayi politikası kavramının nasıl geliştirildiği İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana sayısı üçe ulaşan üç SPD programının ışığında daha iyi anlaşılabilir.

1959 Godesberg Programı, «çağın çelişmesini, insanlığın atomun esaslı gücünü ortaya çıkarması ve şimdi de bu eyleminin sonuçlarından korkarak yaşaması» olarak tespit etmişti. Buna rağmen bu program «üretici güçlerin geliştirilmesi» anlamında bir ilerleme tanımına açıkça sahip çıkmıştı. İktisadi politika amacı «sürekli iktisadi iyileşme» idi. Bunu savunurken referans noktası fordizm sayesinde ulaşılmış «sanayi devrimi»ydi. Bu devrim sayesinde «genel yaşam standartları şimdiye kadar görülmemiş bir seviyeye çıkacak ve hâlâ pek çok insanı mağdur eden yoksulluk ve sefalet ortadan kalkacaktı». Ne var ki, 1970'lerin sonuna doğru çevre konusu SPD içerisinde önemli bir mücadele alanı haline geldi. Bir yandan «büyümenin sınırları»na (bu Roma Kulübü'nün 1972'de yayınladığı raporun adıydı) dair farkındalık, seri üretim ve seri tüketimden kaynaklanan çevre yıkımına paralel olarak arttı. Diğer yandan da savaş sonrası büyüme modeli miadını doldurmuştu. Büyüme oranları azaldı, pek çok sosyal demokrat eyalet ciddi istihdam kaybı ile karşı karşıya kaldı ve 1982'den itibaren muhafazakâr-liberal bir hükümet başa geçti. Böylelikle sosyal demokratlar ve sendikalar iki taraftan baskı altında kalmışlardı. Parti içinde de «işçi kanadı» ile çevre konularında gittikçe daha da hassaslaşan orta sınıf arasında yoğun tartışmalar yaşanmaya başladı. Bu tartışmaların ana gerilim hattı, sanayi istihdamı ve kitlesel tüketimi korumak ile sürdürülebilir bir üretim tarzı amaçlamak arasından geçiyordu.

Her ne kadar bu gerilimi, özellikle de kısa ve orta vade perspektifinden çözmek mümkün olmasa da, SPD ve sendikalar içerisinde 1980'lerin ilk yarısında yaşanan bu yoğun tartışma, konu hakkında yeni bir anlayışın oluşmasını sağladı:

- Bir ulusal ekonomi için çevreye verilen zararı engellemek, bu zararı izâle etmeye çalışmaktan daha ucuza gelen bir stratejidir. Bir zamanlar yapılmış ya da ortaya çıkmış çevresel zararı gidermeye çalışma politikası artık yeterli değildir: bu zarar daha oluşmadan engellenmelidir.
- Yaşam kalitesi meselesi, artık işçi kesimi arasında da önem kazanmıştır. Bir yandan işçilerin kendilerinin gayrisihhi çalışma koşullarına, diğer yandan da ailelerinin ve çocuklarının çevre kirliliğine maruz kalmaları artan bir hassasiyet yaratmıştır.
- Çevre korumasının, özellikle işsizliğin arttığı çağımızda, istihdam yaratıcı potansiyeli açıkça görülmüştür.

- Japonya gibi ülkeler de dahil olmak üzere pek çok ülke, çevre korumasının geleceğin teknolojisi olduğu ve ihracat potansiyelinin daha iyi kullanılmasını gerektiğini gitgide daha fazla farketmeye başlamışlardır.

1984 yılında SPD içinde sendikalarla güçlü bağlara sahip bir komite olan «İşçi Çalışma Grubu» bir deklarasyon konusunda anlaşmaya vardı. Bu deklarasyonda şu ibareler bulunuyordu: «İstihdam ve çevre politikası birbiriyle çelişen siyaset alanları olarak görülmemelidir. İşçiler 'sanayi politikası veya çevre politikası' şeklinde sunulan suni bir ikilem karşısında bırakılmamalıdır... Bugün çevreyi korumak için elinden geleni yapmayanlar yarınki istihdamı tehlikeye atmış olurlar.»

SPD'nin işçi kanadının ana talepleri ise şunlardı:

- Yapısal dönüşümün yönetilmesi devletin rolü olarak görülmelidir. Devlet yatırım programları vasıtasıyla, niteliksel büyümeyi sağlamalı, bir başka deyişle «yeşil» sektörleri ve teknolojileri desteklemelidir.
- İşçiler bu şekilde üretilen ürünler ve üretim süreci hakkında karar verme süreçlerine katılmalıdır.
- Çevre korumasının masrafları tek taraflı olarak işçilerin omuzlarına yüklenmemelidir. Bunun dışında, nerede çevre koruması nedeniyle istihdam kaybı yaşanmış ise bunu ikâme eden yeni istihdam alanları yaratılmalıdır.

1986 yılında SPD parti kongresinde, yukarıda özetlenen argümantasyonu devralan «endüstri toplumunun çevreye uyumlu olarak yenilenmesi» anlayışı hakkında bir oydaşıya varıldı. Burada ana talep, mevcut politika araçlarının daha efektif kullanılmasına ilave olarak, özel –yani cari bütçeden bağımsız bir kamusal– bir «İş ve Çevre» fonunun hayata geçirilmesi ve bu fona enerji tüketiminin ekstra vergilendirilmesi ile elde edilecek, Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde birine tekabül eden bir meblağın vakfedilmesi idi. Bu fon çevre korumasına dair önlemler ve yatırımlar yapılması için özel şirketlere ve kamu kurumlarına uygun faizli krediler vermek için kullanılacaktı. Bu şekilde çevre yatırımları için uzun vadeli bir finansman aracı yaratılmış olacaktı.

Alman Sendikalar Federasyonu (DGB) 1985 yılında «Çevre Politikaları ve Niteliksel Büyüme» adlı bir karar metni yayımladı. Bu karar metninde ana öneri çevresel koruma konusunda kolları sıvamaktı. Enerji, ulaşım, konut ve kentsel gelişim, eğitim ve

sağlık, bakım servisleri, araştırma, teknoloji ve basit anlamda çevre koruması alanlarında yapılacak kapsamlı bir yatırım programı, çevre koruması alanını hareketlendirmenin vasıtası olarak görülüyordu.

SPD'nin 1980'lerde geliştirdiği ve Berlin Duvarı yıkıldıktan bir kaç gün sonra kabul edilen 1989 Berlin Programı ise 1970 ve 1980'lerin bahsi geçen sosyal ve çevre hareketlerinden ciddi bir şekilde etkilenmişti. Kendisini önceleyen programın aksine (her ne kadar bu mevzu parti içinde tartışmalar yaratsa da) büyümeye karşı mesafeli bir tavır alıyor ve bunun yerine «seçici bir büyüme politikası» amacını öne çıkarıyordu:

«Her büyüme ilerleme teşkil etmez. Bizim doğal kaynakları koruyan, yaşam ve çalışma kalitesini artıran, bağımlılığı azaltan, hür iradeyi teşvik eden, barış sağlayan, herkes için gelecek fırsatı ve umudunu çoğaltan, yaratıcılık ve inisiyatifini destekleyen bir büyümeye ihtiyacımız var. Doğal kaynakları tehlikeye atan, yaşam kalitesini düşüren ve insanların gelecek umutlarını azaltan ne varsa azaltılmalı veya ortadan kaldırılmalıdır.»

Buradaki ana tema «sanayi toplumunun çevreye uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi» idi. Her ne kadar metinde «geleceğe dönük yapısal bir politika»dan bahsedilse de, «sanayi politikası» kavramına rastlanmıyordu.

Berlin Programı ile aynı zamanda geliştirilmiş olan «İlerleme '90» adlı politika belgesi daha da detaya inerek, 1990 genel seçimleri sonrası (ki bu sırada SPD seçimlerden yenilgi ile çıkmıştı) hükümetin dizginlerinin ele alınması akabindeki dönemin zeminini hazırlamak amacıyla derlenmişti. Daha o zamanlarda bile, iklim değişikliği, dünyanın biyoçeşitliliğini tehlikeye atan etmenler, hava ve su kirliliği, atık konusu ve ormanların yok olması (Waldsterben) en önemli tehditler olarak tanımlanmıştı. «Sanayi toplumunun çevreye uyumlu bir şekilde yeniden düzenlenmesi» üç araç seti ile gerçekleştirilecekti. Bunların birincisi inovasyonu artırmak ve piyasa fiyatı sinyalleri ile tüketimi azaltmak için enerji tüketimi üzerindeki vergileri artırmak idi. Bu yolla elde edilen ek gelir, işçilerin ve sosyal yardım alanların net gelirlerini artırmak için kullanılacaktı. İkincisi yasaklar, limit değerler, hız limitleri gibi düzenlemeler içeren daha sıkı bir çevre mevzuatı idi. En sonuncusu ise enerji aktarım güvenliği, ulaşım ve sosyal konut alanındaki özel ve kamu yatırımlarını desteklemek için planlanan «İş ve Çevre» programını haya-

ta geçirmekti. Bu programın kaynağı çevre vergilerinden gelecekti.

Şu anda geçerli olan 2007 Hamburg Programı ise çevreye uyumlu sanayi politikası konusunu tekrar ele almaktadır. Godesberg Programı'nın teknoloji ve sanayiye dair angajmanını, Berlin Programı'nın niteliksel büyüme kavramına bağlıyor. Bu programdaki ana tema ise, insanlığın karşı karşıya olduğu «büyük sosyal ve çevresel sorunların» kemer sıkma ve büyümeden geri adım atmaya yönelik küresel çağrılarla bertaraf edilemeyeceğidir. Bunlarla ancak tamamen yeni teknolojiler ve davranışlar aracılığıyla başa çıkılabilir. Sanayinin kilit rolü devletin, gelecekteki büyüme alanlarının ve öncü piyasalarının geliştirilmesindeki stratejik rolü ile eşgüdümlü düşünülmektedir: Alman ekonomisi içerisinde sanayi hâlâ belirleyici bir rol oynamaktadır. Stratejik sanayi politikası, dengeyi bizim yatırım havzalarımızın niteliksel öncülüğünün lehine değiştirmektedir. Sanayi merkezlerini ve bölgesel iktisadi vasıflarını güçlendirmektedir. Stratejik sanayi politikası aynı zamanda ekolojik sanayi politikası olmak zorundadır. Ekolojik piyasa teşvikleri aynı zamanda niteliksel büyümenin de motorudur. Bizim şansımız tüm dünyada uygulanabilecek sorun çözümleri geliştirebiliyor olmaktır. Yeni sanayileri hızla yeni ürün ve istihdama tahvil edebilmek için araştırma, ürün mühendisliği ve girişimci yatırımları yan yana getiren bir politika arzuluyoruz.³

Ekolojik ve İktisadi Modernizasyonun Kombinasyonu

Ekolojik sanayi politikası yaklaşımı, Sosyal Demokrat Parti ile özdeşleştirilen, hem bilimsel hem de siyasi alanda sürdürülen iki tartışma hattını bir araya getirmektedir.

İlk tartışma hattı «sanayi toplumunun modernizasyonu»dur ve içerisinde birkaç farklı yaklaşım barındırır:

- (Sürekli) bir modernizasyon kavramına göre sosyal piyasa ekonomisinin ana kurumları evrimsel bir tarzda yeni şartlara yapısal bir uyum sağlayabilirler.
- İnovasyon teorilerine göre teknolojik inovasyonlar «uzun-dalga» iktisadi büyümeyi sağlama konusunda çok önemli bir rol oynarlar.

3. Hamburg Programı: Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin Ana Kilavuz İlkeleri, s. 25 ve devamı, http://www.spd.de/linkableblob/5056/data/hamburger_programm_englisch.pdf

- Çoğunlukla 1980 ve 1990'larda eyaletlerde (mesela Ruhr Bölgesi'nde) geliştirilmiş bölgesel iktisadi ve yapısal politikalar yaklaşımı, yapısal sanayi kaydırmalarının önemine odaklanır.
- Keynesçi anlayış ise iktisat politikası ve yapısal politika amaçlarını «geleceğe yatırım» programlarıyla birleştirmeye çalışır.

Özellikle SPD yönetimi altındaki Kuzey Ren-Vestfalya 1960'lardan beri yapısal dönüşümün nasıl yönetileceğine dair hatırı sayılır bir deneyim birikimine sahiptir.⁴ Bu politika Ruhr Bölgesi'ndeki ağır sanayinin (kömür ve çelik) çöküşüne mukabil yeni altyapı yatırımlarının (yükseköğül ve üniversiteler) kurulması ile hayata geçmiştir. Bu politikalar zamanla araştırma ve geliştirme yatırımları ile genişletilmiş ve nihayet diyaloga dönük bölgesel yapısal politikalar vesilesi ile yatırım kümelenmeleri ve öncü piyasaların «stratejik» geliştirilmesine odaklanmıştır. Kuzey Ren-Vestfalya'daki yeni güçlü yeşil teknolojiler varlıklarını hem «eski sanayilerin» modernizasyonuna (örneğin kömür ve çelik şirketleri vasıflarını çevre koruma teknolojilerine yönlendirdiler) hem de yeni inovatif ilk ve ek yatırımlara borçludur.

İkinci, ağırlıklı olarak çevresel konulara odaklanan, tartışma eksenini, Roma Kulübü'nün 1972 yılında ve Brundtland Komisyonu'nun sürdürülebilir büyüme konusundaki 1987 yılında yayımladığı raporlara dayanan «büyümenin sınırları» sorunsalından ciddi bir oranda etkilendi. Bu esnada Sosyal Demokrat düşünce birikimine sadık olan özellikle iki aktör bu tartışmanın sembolü haline geliyor ve Almanya'nın da sınırlarını aşacak şekilde sosyal demokrasi içerisindeki tartışmayı şekillendiriyorlardı:

- Wuppertal İklim Enstitüsü'nün eski müdürü, SPD Milletvekili ve Çevre ve Enerji Bakanı Ernst-Ulrich von Weizsäcker'in, «Roma Kulübü'nün yeni raporu»nun yazarlarından biri olarak, «Dört Faktör» formülünün («refahı ikiye katlamak, kaynak kullanımını yarı yarıya azaltmak») şekillendirilmesinde rolü önemli oldu.⁵ Raporun pek çok pratik örnekle desteklenen ana fikri, kaynak verimliliğini dört misli artırmanın mümkün olduğu idi.

4. Rolf G. Heinze, Josef Hilbert vd. (1996): Strukturpolitik zwischen Tradition und Innovation. Nordrhein-Westfalen im Wandel (Gelenek ve İnovasyon arasında yapısal politikalar. Dönüşen Kuzey Ren-Vestfalya), Opladen.

5. Ernst-Ulrich von Weizsäcker vd. (1995): Faktor Vier: Doppelter Wohlstand – halbiertes Naturverbrauch. Der neue Bericht an den Club of Rome, Münih.

- Güneş enerjisi kaynaklarına geçişin mümkün olduğu fikri, popüleritesini aslen 2010'da vefat eden SPD siyasetçisi Hermann Scheer'e borçludur. Kendisi yenilenebilir enerji kaynaklarının en erken⁶ savunucularından olup, bu konudaki faaliyetleri nedeniyle 1999 senesinde «Alternatif Nobel Ödülü» olarak da adlandırılan «Doğru Yaşam Kaynağı Ödülü»ne (Right Livelihood Award) layık görüldü.

Her ne kadar bu iki yaklaşım arasında bazı sorular konusunda gerilimler mevcut olsa da, ikisi de çevre koruması alanındaki yeni teknolojiler, ürünler ve piyasalara dair olumlu tutumu paylaşmaktalar. Buna ek olarak bu yaklaşımlar, belirli oranlarda Yeşiller ve Yeşil Hareket tarafından savunulan tüketici zihniyetten vazgeçme, dünya nimetlerinden elini ayağını çekmiş hayat tarzları ve niş ekonomileri gibi yaklaşımlardan tamamen farklıdırlar. Araştırma, bilim ve sanayi, çevre alanındaki modernizasyonun karşıtları olarak değil, kazanılması gereken ortakları olarak görülürler. 1990'larda bazı Avrupalı Sosyal Demokratlar iktisadi geleceği hizmet sektöründe görürlerken, SPD ve onun tarafından yönetilen eyalet ve federal hükümetler sanayiye stratejik yönelimden hiçbir zaman vazgeçmediler.

Her ne kadar SPD içerisinde ekolojik sanayi politikalarının amaç ve hedefleri konusunda geniş bir oydaşı olduğu söylenebilir de, bazı sorular hâlâ tümüyle bir açıklığa kavuşmamıştır. Önümüzdeki yıllarda «sosyal ve ekolojik New Deal»ın kapsamı ciddi bir tartışmaya açılmalıdır.

Bu konudaki ana soru şudur:

- Varolan kapitalizmi «yeşertmek» yetecek midir, yoksa daha kapsamlı reformlara mı ihtiyaç vardır?⁷

Bu konudaki sair sorular ise şu şekilde sıralanabilir:

- En gelişmiş ülkelerdeki büyümenin devamı, artan kaynak talebi karşısında daha ne kadar mümkün olabilecektir?
- Kısa vadede yüksek nemâ kazanmak zarureti ni dayatan finans kapitalizmi çerçevesinde çevresel amaçlar ve inovasyonlar ne kadar arzulanır kılınabilir?

6. Hermann Scheer (1993): Sonnen-Strategie. Politik ohne Alternative (Güneş Stratejisi, Alternatifsiz Politika), Münih.

7. Bu kavramlara dair bir irdeleme için, bkz: Frank Adler ve Ulrich Schachtschneider (2010): Green New Deal, Suffizienz oder Ökosozialismus? Konzepte für gesellschaftliche Wege aus der Ökokrise, (Yeşil New Deal, Otarşi mi Ekosozyalizm mi? Ekoloji krizinden çıkmak için toplumsal taslaklar), Münih.

- Küçük enerji üreticilerini destekleme ve kamusal altyapı ve kamu ortak mülkiyetli enerji ağlarına dönüş yoluyla, büyük enerji gruplarının gücünü azaltmak mümkün müdür?

- Ekolojik sanayi politikası, bildiğimiz yüksek ihracat oranı ve dış ticaret fazlası politikalarının «yeşil araçlar» vesilesi ile devamı mıdır? Ekolojik sanayi politikasını tamamlayan müstakbel sürdürülebilir büyüme izleği, yüksek kaliteli sosyal ve kamusal hizmetlerin güçlendirilmesine bağlı olmalı mıdır?

- Tüm bunların çevreye duyarlı yeniden düzenleme, sosyal gelir dağılımı ve hükümetin vergi ve mali politikaları alanına ne gibi somut etkileri olacaktır? New Deal? Diğer sosyal güçler ile rekabet içindeki Sosyal Demokrasi'nin imkân ve umudu nedir?

New Deal? Sosyal Demokrasi için stratejik perspektifler

“Bu sorulara nasıl cevap verilmiş olursa olsun ekolojik sanayi politikası yaklaşımı Sosyal Demokrasi için önemli ve henüz yeterince faydalanılmamış bir siyasi ve stratejik alan açmakta. «Yeşil Meseleler» önümüzdeki yıllarda toplumlarımızın en önemli meşgalelerinden biri olacak. Hiçbir siyasi parti çevreye dair sorunlarda sorumluluk almadığı sürece iktidarı elinde tutamayacak veya kalıcı koalisyonlara giremeyecek. Ekonomi ve çevre hassasiyetlerinin barıştırılması konusu, siyasi olarak yakıcı bir tartışma alanı teşkil etmeye devam edecek.

Yeni «Yeşil New Deal» uluslararası alanda gelecek için anahtar bir proje olarak tartışılmakta.⁸ Sosyal Demokrat perspektiften bu nosyonun hiçbir sorun teşkil etmediğini söylemek zordur. Zira gelecek için kapsamlı tahayyülünü –kendini yalnızca çevre ile sınırlandırmayan– «yeşil» bir anlayış içinde tanımlayan bu nosyon, kolayca farklı «Yeşil Partiler» ile özdeşleştirilme tehlikesi taşımaktadır. Halihazırda Almanya'da kamuoyu araştırmalarında Yeşiller yüzde 20'nin üstünde bir oy oranına sahip gözükmekte. Bazı sosyal katmanlarda «yeşil sorun» kimlik sağlayan bir yaşam tarzı olarak görülmekte. Fakat bu soruna uygun cevap, «yeşil» ve «sosyal sorunu» aynı anda ve gelecekteki üretim, değer yaratımı ve çalışma hayatına dair sorularla paralel ola-

8. Bkz.: www.greennewdealgroup.org

rak ele alabilen bir sosyal oydaşı ortamı yaratmakla verilebilir.

Günümüz «şefkatli» muhafazakâr partileri de çevre konusunu ve yaşam kalitesi nosyonunu ele almaktalar. Unutmayalım ki Almanya’da kamuoyu basıncı altındaki bir muhafazakâr parti çevreye uyumlu enerjiye dönüşüm ve nükleerden çıkış kararlarına imza koydu. Fransa Devlet Başkanı Sarkozy ilerici iktisatçılardan bir grup kurulmasına ve bu grubun refahı ölçmek için Gayri Safi Milli Hasıla dışında alternatif yaklaşımlar geliştirmesine önyak oldu.⁹ Merkez sağda iki farklı eğilim tespit edilebilir. Biri çevre teknolojileri alanında küresel piyasalara yönelme stratejisi. Zira artık yalnızca niş çevre ürünleri tedarikçileri değil, «küresel oyuncular» da yeşil piyasaları benimsemeye başladı. Küresel piyasaları gözüne kestiren bu yaklaşım küresel kapitalizmin işleyişine dokunmadan yeni ihracat piyasaları açmayı amaçlıyor. İkinci (eko)muhafazakâr eğilimi ise «tenkiset» veya «hedef küçültme» olarak tanımlamak mümkün. Alman entelektüel ve siyasi danışman Meinhard Miegel gibi muhafazakârlar «büyüme illüzyonu»¹⁰ ile hesaplaşan bir refah modelinden yola çıkıyorlar. Bu yaklaşımın hareket noktası, nüfus ve iktisadi mülâhazalara dayanarak artık daha sınırlı kaynaklarla yaşamayı öğrenmemiz gerektiğidir. Bu nedenle refahı büyümeden ayırmak gerekirken, zira bu anlayışa göre maddiyatçılık ve mutluluk da birbiriyle eş tutulabilir kavramlar değildir. Fakat bu muhafazakâr «yavaşlama çağrısı» mevcut eşitsizlikleri en iyi ihtimalle olduğu yerde donduracak, büyük bir ihtimalle ise derinleştirecektir. Keza Miegel’e göre emeğin daha ucuz ve kaynak fiyatlarının daha pahalı olması gerekmektedir ki, fiyatlar «gerçek kaynak kıtlığını» yansıtılsınlar. Düşük maddi refah standardı hizmet sektöründe yaratılan artı istihdamın «mütevazı bir şekilde ücretlendirilmesine» bağlı olacaktır. Her iki durumda da geniş çalışan kesimlerinin çıkarlarının merkezi konumda olduğundan bahsetmek mümkün değildir.

«Yeşil Piyasaların» gelecekte iktisadi gelişmenin anahtar unsuru olacağına dair pek çok emare vardır. Bu piyasada küresel pay kapma yarışı çoktan başlamıştır. «Yeşil New Deal» çerçevesinde hangi çıkarların öne çıkarılacağına ve bunların hangi siyasi ve sosyal ittifaklar içerisinde gerçekleştirileceğine dair siyasi çekişmeler yaşanacaktır. Sosyal Demokrat perspektiften bakıldığında amacın «kir-

9. Joseph E. Stiglitz, Amartya Sen ve Jean-Paul Fitoussi (2010): Mismeasuring our lives (Hayatlarımızı yanlış hesaplamak), New York.
10. Meinhard Miegel (2010): Exit. Wohlstand ohne Wachstum (Çıkış. Büyüme olmadan Refah), Berlin.

mızı-yeşil New Deal» olması gerekmektedir.

Aşağıdaki kılavuz ilkeler işte bu yüzden merkezi bir öneme sahiptir:

- Sosyal Demokrasi sanayi ve sanayi hizmetleri konusunda sağlam bir zemin sunan en önemli siyasi güçtür. Endüstriyel üretimin maddi yeniden yapılandırılması ancak inovatif araştırmalar, mühendislik ve vasıflı işçiler aracılığı ile mümkün olacaktır. «Yeşil piyasalar» büyüme ve istihdam için ciddi bir potansiyele sahiptirler.
- Bu piyasaları geliştirmek için, sanayi, sendikalar ve devletin işbirliğinde stratejik bir politika geliştirilmesi elzemdir. Alman Yenilenebilir Enerjiler Yasası, akılcı stratejik sanayi politikasının mümkün olduğunu göstermiştir. Sosyal Demokratlar sanayi ve sendikalarla yakın diyaloglarını korumalı ve siyasi bir güç olarak «sanayinin düzenlenmesi için yetkinliğini» geliştirmelidir.
- Çevreye uyumlu dönüşüm toplumsal olarak kabul edilebilecek bir şekilde kotalımalıdır. İstihdam kaybı yaşanan alanlarda alternatifler yaratılmalıdır. Mesela binaların enerji verimliliğini artırmak için ortaya çıkan masraflar, sadece kiracıların üzerine yüklenmemelidir. Burada da gelirin ve aynı zamanda artan kaynak verimliliği sonucu ortaya çıkan nemâların adaletli bir şekilde dağıtılması, gerekli çevresel yeniden yapılanma için gerekli sosyal oydaşının önemli bir unsurudur. Özellikle artan kaynak verimliliği, uluslararası rekabet edebilirlik ve yüksek ücret seviyelerini barıştıranın bir yolu olarak kavranmalıdır.
- Çevre konusu uluslararası bir konudur. İklim değişikliği ancak küresel ölçekte ele alınabilir: Aynı şey sınırlı doğal kaynaklar için de geçerlidir. Bu arkaplanı düşündüğümüzde, «ekolojik sanayi politikası» ve küresel sosyal düzenlemenin barıştırılması, uluslararası Sosyal Demokrasi’nin alamet-i farikası haline gelebilir.
- Sosyal Demokrasi’nin işi ne ders vermek, ne geri çekilmek, ne de kemer sıkma politikasıdır. Aynı şekilde «sağlık ve sürdürülebilirlik» konularını bireysel yaşam tarzı haline getirmiş üst ve üst orta sınıfları (LOHA) kazanmaya çalışmak da hedefi değildir. Ekolojik sanayi politikasının amacı, toplumun tüm katmanlarının iyi bir yaşam sürmesine imkân sağlamak olmalıdır. Bu politika müttefiklerini, işçilerin çevre konusundaki modernizasyonda önemli bir ortak olduğuna inanılardan seçecektir.

Yazar Hakkında

Benjamin Mikfeld, Sosyolog, SPD Yönetim Kurulu'nun 1995-2003 arası üyesi oldu Şubat 2011'e kadar Willy-Brandt-Haus'un (parti merkezi) Siyaset Birimi'nin yöneticiliğini üstlendi.

Türkçeye Çeviren: **Aslı Odman**

Künye

Friedrich-Ebert-Stiftung
Cihannüma Mahallesi Mehmet Ali Bey Sk. 12/D5
34353 Beşiktaş-Istanbul
Türkiye

Tel: +90 212 310 82 37
contact@festr.org
www.festr.org

Sorumlu : Michael Meier
© FES Türkiye, 2012